

Διεθνές εμπόριο

Το ζήτημα του διεθνούς εμπορίου έχει οικονομικές αλλά και πολιτικές προεκτάσεις

Πολιτικά, οι μεγάλες πολυεθνικές εταιρίες που έχουν συνδέσει την λειτουργία τους με την φιλελευθεροποίηση των οικονομιών πιέζουν για άνοιγμα του διεθνούς εμπορίου

Από την άλλη όμως εταιρίες οι οποίες αναπτύχθηκαν λόγω της προστασίας της παραγωγής τους από τον εξωτερικό ανταγωνισμό πιέζουν για περισσότερους δασμούς και μείωση του ελεύθερου εμπορίου

Στις ομάδες που ενδέχεται να πιέζουν για κλείσιμο του διεθνούς εμπορίου όμως δεν ανήκουν μόνο εταιρίες αλλά και ομάδες επαγγελματικών συμφερόντων

Για παράδειγμα ομάδες αγροτικών παραγωγών οι οποίοι πλήττονται από το διεθνές εμπόριο

Τα τελευταία 20 χρόνια το ζήτημα του διεθνούς εμπορίου επηρεάζεται και από άλλα ζητήματα όπως το περιβάλλον

Σε αυτά τα πλαίσια οργανώσεις για την προστασία του περιβάλλοντος έχουν αναπτύξει ιδιαίτερη δραστηριοποίηση προκειμένου να επηρεάσουν το άνοιγμα ή το κλείσιμο του διεθνούς εμπορίου, προτάσσοντας το ζήτημα του λεγόμενου περιβαλλοντικού αποτυπώματος από το διεθνές εμπόριο το οποίο πιέζουν να ενσωματωθεί στην καταγραφή των δράσεων κάθε επιχείρησης προκειμένου να αντιμετωπιστεί η κλιματική αλλαγή

Υπάρχουν ακόμη και προσπάθειες να ποσοτικοποιηθεί το περιβαλλοντικό αποτύπωμα των διεθνικών επιχειρήσεων και να επιβληθούν αντίστοιχοι περιορισμοί στη δράση πολυεθνικών εταιριών

Σε γενικές γραμμές το διεθνές εμπόριο αυξήθηκε καθ' όλη τη διάρκεια της μεταπολεμικής εποχής

Σε μεγαλύτερο βαθμό αυξήθηκε κατά την περίοδο 1980-2009 που ήταν η χρυσή εποχή της παγκοσμιοποίησης με την οποία συνδέεται άρρηκτα το διεθνές εμπόριο

Η κρίση του 2008 είχε ως αποτέλεσμα την μείωση του διεθνούς εμπορίου και την μερική επιστροφή σε προστατευτικές πολιτικές

Οι οποίες όμως σε καμία περίπτωση δεν συγκρίνονται με τις πολιτικές που εφαρμόστηκαν κατά την διάρκεια του μεσοπολέμου και οι οποίες ήταν ένας από τους παράγοντες που οδήγησαν στον ΒΠΠ

Η σημαντικότερη όμως διαφορά ανάμεσα στην περίοδο του μεσοπολέμου και αυτήν που αναπτύχθηκε μετά τον ΒΠΠ είναι η υπερεθνική θεσμική ρύθμιση του παγκόσμιου εμπορίου

Κυρίως μέσω του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου

Θεωρίες διεθνούς εμπορίου

Οι θεωρίες διεθνούς εμπορίου ακολουθούν ουσιαστικά την λογική και προσέγγιση των τριών βασικών θεωρητικών ρευμάτων της ΔΠΟ

Οι φιλελεύθεροι βλέπουν το διεθνές εμπόριο ως παίγνιο θετικού αθροίσματος

Δηλαδή ότι παρέχει αμοιβαία οφέλη σε όλα τα κράτη που συμμετέχουν σε αυτό

Συμβάλλει στην διάδοση της *τεχνολογίας* ανάμεσα στα ανεπτυγμένα και τα αναπτυσσόμενα κράτη,

στην αύξηση του ανταγωνισμού

τη μείωση των τιμών των προϊόντων

τη διεύρυνση των επιλογών του καταναλωτή και

την εθνική αποδοτικότητα σε συγκεκριμένους τομείς παραγωγής

θα αναπτύξουμε περισσότερο την φιλελεύθερη θεώρηση περί διεθνούς εμπορίου παρακάτω

Οικονομικός εθνικισμός

Οι οικονομικοί εθνικιστές αντιμετωπίζουν το διεθνές εμπόριο υπό την οπτική της κρατικής δραστηριοποίησης σε αυτό το πεδίο

Βλέπουν δηλαδή θετικά το να ασκούν πολιτικές τα κράτη μέσω των οποίων να προσπαθούν να αυξήσουν τις εξαγωγές τους μειώνοντας παράλληλα τις εισαγωγές τους

αυτές οι πολιτικές εντάσσονται σε αυτό που ονομάζεται εκβιομηχάνιση μέσα από στρατηγικές υποκατάστασης εισαγωγών

αυτές οι πολιτικές εφαρμόστηκαν κυρίως μετά τον ΒΠΠ στα κράτη της λεγόμενης καθυστερημένης εκβιομηχάνισης

Το κράτος αναλαμβάνει κυρίαρχο ρόλο σε αυτές τις πολιτικές έχοντας δύο ευρείες λειτουργίες

Η μία είναι εξωτερική και αφορά την έγερση εισαγωγικών δασμών σε προϊόντα τα οποία είναι ομοειδή με προϊόντα στα οποία το κράτος έχει ήδη ή θεωρεί ότι μπορεί να αναπτύξει στρατηγικό ή συγκριτικό πλεονέκτημα

Η άλλη αφορά το εγχώριο επίπεδο αφού τα εισοδήματα που συλλέγει το κράτος αυτό από την επιβολή δασμών πρέπει να τα χρησιμοποιήσει ως άμεσες μεταβιβαστικές πληρωμές σε εγχώριους επενδυτές οι οποίοι σε συνεργασία με την οικονομική γραφειοκρατία θα προωθήσουν επενδύσεις σε τομείς στρατηγικού ενδιαφέροντος

Τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν προκειμένου να ενισχυθεί η εγχώρια παραγωγή ποικίλουν και εξαρτώνται από το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα αλλά και το επίπεδο κρατικής ικανότητας στο κάθε κράτος

Συνεπώς σε αυτά τα πλαίσια μπορεί να υπάρξουν εθνικοποιήσεις ολόκληρων μονάδων παραγωγής, εθνικοποιήσεις συγκεκριμένων ιδιωτικών επιχειρήσεων, της πλειοψηφίας της μετοχικής σύνδεσης μιας επιχείρησης και ιδιωτικοποίηση της μειοψηφίας

Άμεση επιχορήγηση εθνικών επιχειρήσεων στη βάση συγκεκριμένων κριτηρίων έμμεση επιχορήγηση όπως για παράδειγμα κάλυψη μέρους του εργατικού ασφαλιστικού κόστους των εργαζομένων για συγκεκριμένο διάστημα

Εφαρμόστηκαν κυρίως στη Λατινική Αμερική μεταξύ 1950-1980 αλλά και στα πλαίσια του 'αναπτυξιακού κράτους' στη Νοτιοανατολική Ασία

Η βασική διαφορά ανάμεσα στις πολιτικές υποκατάστασης εισαγωγών και σε αυτές του 'αναπτυξιακού κράτους' είναι ότι στην πρώτη περίπτωση επιδιώκονταν η ενίσχυση της εσωτερικής κατανάλωσης και άρα είχαν εμφανή διανεμητικά αποτελέσματα αφού επιδίωκαν την αντιμετώπιση της μαζικής φτώχειας που μάστιζε αυτά τα κράτη μέσα από την ενίσχυση εθνικώς παραγόμενων προϊόντων κυρίως στον αγροτικό τομέα

ενώ στη δεύτερη επιδιώκονταν η κατασκευή ή ενίσχυση εξαγωγικά προσανατολισμένων βιομηχανιών (βιομηχανικοί πρωταθλητές) που θα είχαν έμμεσο αντίκτυπο στις εθνικές οικονομίες

Συνεπώς στην δεύτερη περίπτωση μιλάμε για υποκατάσταση εξαγωγών και όχι υποκατάσταση εισαγωγών

Τα εργαλεία όμως και στις δύο περιπτώσεις δεν ήταν πολύ διαφορετικά με το κράτος να ενισχύει εγχώριες επενδύσεις είτε για να προωθήσει εσωτερική κατανάλωση είτε για να ενισχύσει εξαγωγές

Στο αναπτυξιακό κράτος όμως δίνεται μεγάλη έμφαση στην ανάπτυξη σχέσεων αμοιβαίας ωφέλειας με το μεγάλο επενδυτικό κεφάλαιο προκειμένου από αυτή την συμβιωτική σχέση να προκύψουν εθνικοί βιομηχανικοί πρωταθλητές

Οι πολιτικές που αναλύονται μέσα από το αναπτυξιακό κράτος έφτασαν στα όρια τους με την Ασιατική κρίση 1997-98

Παρόλα αυτά συνεχίζουν να αποτελούν αναλυτικά πλαίσια μέσω των οποίων μπορεί κάποιος να προσεγγίσει την Κίνα αλλά και την Ρωσία

Η πρόσφατη απόφαση για πακέτο στήριξης των επιχειρήσεων που παρέχουν ενέργεια και τους καταναλωτές ενέργειας στην Γερμανία, ύψους 200 εκατομμυρίων ευρώ αποτελεί μια πολιτική που θα μπορούσε να ενταχθεί στις αναλύσεις περί αναπτυξιακού κράτους

Νέο Μαρξιστικές προσεγγίσεις για το διεθνές εμπόριο

Οι νέο Μαρξιστές αντιμετωπίζουν το διεθνές εμπόριο ως επωφελές μόνο για τα ήδη ανεπτυγμένα κράτη τα οποία εξάγουν με ευνοϊκούς όρους τα τεχνολογικά προηγμένα βιομηχανικά προϊόντα τους στα λιγότερο ανεπτυγμένα, αποσπώντας παράλληλα πρώτες ύλες και μη επεξεργασμένα αγαθά από τα δεύτερα

Οι νέο Μαρξιστές επίσης τονίζουν το ζήτημα ότι τα ήδη ανεπτυγμένα κράτη έχουν την πρωτοβουλία στο να διαμορφώνουν τους όρους του διεθνούς εμπορίου, επιβάλλοντας αφαίρεση δασμών ειδικά γεωργικών προϊόντων από αναπτυσσόμενα κράτη την ίδια στιγμή που εκείνα επιβάλλουν δασμούς στο εμπόριο τους με τρίτες χώρες

Οι αυξανόμενες αλληλεπιδράσεις που προκύπτουν από τις εμπορικές συναλλαγές ανάμεσα σε άνισα κράτη έχουν ως αποτέλεσμα την απόσπαση πλούτου από τα φτωχότερα κράτη όχι πολύ διαφορετική από την εποχή του μερκαντιλισμού

Με αυτό τον τρόπο διαμορφώνονται μόνιμες σχέσεις ανάμεσα σε κράτη που ανήκουν στον Παγκόσμιο Βορρά και είναι ανεπτυγμένα και σε αυτά που ανήκουν στον Παγκόσμιο Νότο και δεν μπορούν να αναπτυχθούν λόγω των εμπορικών πολιτικών που επιβάλλουν οι πλουσιότερες χώρες

Και αφορά κατά βάση την άρση όλων των περιοριστικών δασμών στο εμπόριο

Η περισσότερο επιδραστική από άποψη εφαρμογής σχολή σκέψης είναι η φιλελεύθερη η οποία εδράζεται στις θεωρίες περί απόλυτου πλεονεκτήματος του Άνταμ Σμιθ και συγκριτικού πλεονεκτήματος του David Ricardo

Ο Smith είχε αναπτύξει την θεωρία ότι όταν ένα κράτος έχει την δυνατότητα να παράγει ένα ή ορισμένα προϊόντα περισσότερο αποδοτικά από άλλα κράτη λόγω πλουτοπαραγωγικών πόρων, γεωγραφίας, αγροτικής υποδομής κτλ.

τότε επωφελείται να τα ανταλλάξει μέσω εμπορίου με άλλα κράτη τα οποία έχουν την δυνατότητα να παράξουν άλλα προϊόντα ανταγωνιστικά

Ο Ricardo ανέπτυξε μια ακόμη πιο ανεπτυγμένη υποστήριξη του ελεύθερου εμπορίου μέσα από την θεώρηση του συγκριτικού πλεονεκτήματος

Βάσει αυτού, ακόμη και αν μια χώρα μπορεί να παράξει κάποιο προϊόν, είναι περισσότερο επικερδές για την ίδια να το εισάγει από κάποια άλλη, η οποία έχει τη δυνατότητα να αναπτύξει συγκριτικό πλεονέκτημα σε αυτό το προϊόν

Μέσα από αυτή τη διαδικασία θα αναπτυχθούν συγκριτικά πλεονεκτήματα για τις διαφορετικές χώρες σε πολύ συγκεκριμένους τομείς δραστηριότητας, με τα προϊόντα που παράγονται να αποτελούν τις βασικές εξαγωγές αυτού του κράτους

Ο Ricardo στήριξε τις διαφορές που αποτύπωσε αναφορικά με το συγκριτικό πλεονέκτημα μεταξύ χωρών στις διαφορές στην παραγωγικότητα της εργασίας

Γενικότερα η πολιτική οικονομία εκείνη την εποχή θεωρεί ότι υπάρχουν τρεις πηγές που καθορίζουν την αξία ενός προϊόντος και την ανταγωνιστικότητα μιας χώρας

Η διαθέσιμη γη, η εργασία και το κεφάλαιο

Ο Ρικάρντο εστίασε μόνο στην δεύτερη και υποστήριξε ότι οι διαφορές στο κόστος παραγωγής ενός προϊόντος επέρχονται αποκλειστικά από τις διαφορές στην παραγωγικότητα της εργασίας αγνοώντας άλλες παραμέτρους

Όντας ο πρώτος της πολιτικής οικονομίας που εστίασε σε αυτό τον βαθμό στον ρόλο της εργασίας ως πηγή άντλησης αξίας, ο Ρικάρντο ήταν ιδιαίτερα επιδραστικός και για την ανάλυση της αξίας και της υπεραξίας όπως την προσέφερε αργότερα ο Μαρξ

Η αποκλειστική έμφαση στις διαφορές στην παραγωγικότητα της εργασίας από τον Ρικάρντο θεωρήθηκε πολύ περιοριστική από μετέπειτα φιλελεύθερους οικονομολόγους

Οι οποίοι υποστήριξαν ότι οι διαφορές στην παραγωγικότητα προέρχονται από την εργασία αλλά και άλλους συντελεστές, με βασικότερο το κεφάλαιο

Τα κράτη εξειδικεύονται σε αυτό που έχουν σε μεγαλύτερη αφθονία προκειμένου να διαμορφώσουν το συγκριτικό τους πλεονέκτημα

Αυτό σημαίνει ότι αν μια χώρα έχει αφθονία κεφαλαίου (γίνονται εγχώριες επενδύσεις) θα έχει συγκριτικό πλεονέκτημα σε βιομηχανίες έντασης κεφαλαίου, δηλαδή αυτές που απαιτούν περισσότερο κεφάλαιο από ότι εργασία για την παραγωγή αγαθών

Αντίστροφα, αν μια χώρα έχει αφθονία φθηνού εργατικού δυναμικού θα αναπτύξει συγκριτικό πλεονέκτημα σε τομείς με ένταση εργασίας

Μεγάλη επίδραση στην διαμόρφωση του συγκριτικού πλεονεκτήματος διαδραματίζουν και οι φυσικοί πόροι κάθε χώρας

τα πιο ανεπτυγμένα κράτη στα οποία υπάρχουν ήδη υποδομές θα διαμορφώσουν συγκριτικό πλεονέκτημα σε βιομηχανικά προϊόντα έντασης κεφαλαίου τα οποία θα εξαγουν στα λιγότερο ανεπτυγμένα κράτη

Τα τελευταία έχουν έλλειψη επενδυτικών κεφαλαίων αλλά μεγάλο αριθμό εργατικού δυναμικού το οποίο μπορούν να αξιοποιήσουν ως την βάση πάνω στην οποία θα κατασκευάσουν το συγκριτικό τους πλεονέκτημα

Αυτή η οπτική έχει και πολιτικές προεκτάσεις οι οποίες μπορούν να εξηγήσουν γιατί κάποιες ομάδες μέσα στα κράτη υποστηρίζουν φιλελεύθερο εμπόριο ενώ άλλες ομάδες υποστηρίζουν την υιοθέτηση προστατευτικών μέτρων

Αν ένα κράτος είναι φτωχό από πλευράς επενδύσεων αλλά πλούσιο σε εργατικό δυναμικό θα πιέζει προς το άνοιγμα του εμπορίου προκειμένου τα προϊόντα του να αποκτήσουν πρόσβαση και σε άλλες αγορές

Αντίθετα αν μια χώρα έχει αφθονία κεφαλαίων μέσω των οποίων υποστηρίζει επενδύσεις σε ανταγωνιστικά προϊόντα η επιχειρηματική της τάξη θα έχει λιγότερα κίνητρα να υποστηρίξει το διεθνές εμπόριο αφού θα επιθυμεί την προστασία της εγχώριας παραγωγής μέσω εισαγωγικών δασμών σε παραπλήσια προϊόντα

Σύμφωνα με αυτή τη φιλελεύθερη οπτική οι φτωχότεροι εργάτες στα φτωχότερα ή τα πλουσιότερα κράτη επιθυμούν μείωση εμπορικών δασμών

Ενώ το μεγάλο κεφάλαιο επιθυμεί προστατευτισμό

Αυτή η προσέγγιση μπορεί να μας δώσει μια γενική εικόνα σχετικά με τις πολιτικές προεκτάσεις του διεθνούς εμπορίου αλλά είναι αρκετά αμφιλεγόμενη και δεν φαίνεται να βρίσκει εφαρμογή για παράδειγμα στην σημερινή πολιτική και οικονομική συγκυρία όπου βλέπουμε τα φτωχότερα εισοδηματικά στρώματα να επιζητούν μεγαλύτερη εθνική προστασία και το διεθνές παγκοσμιοποιημένο κεφάλαιο να σπρώχνει προς μεγαλύτερη απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου

Συνεχίζουν όμως να έχουν σημαντική επιρροή διότι δίνουν την δυνατότητα να υποστηριχθούν επιχειρήματα που θέτουν τα 'λαϊκίστικά' κόμματα τα οποία ψηφίζονται από φτωχότερα εισοδηματικά στρώματα ως αυτούς που παρεμποδίζουν την αναπόδραστη πορεία προς την παγκοσμιοποίηση και το πλήρες άνοιγμα του διεθνούς εμπορίου

Σε αντιπαράθεση με το 'διαφωτισμένο' μεγάλο κεφάλαιο το οποίο σε συνεργασία με διαφωτισμένες μεσαίες τάξεις προωθούν το διεθνές εμπόριο και τον κοσμοπολιτισμό

Με βάση αυτή την ακραία φιλελεύθερη λογική η οποία όμως είναι μάλλον η πλήρως επικρατούσα στους σχετικούς διεθνείς οργανισμούς,

Θα υπάρξουν βραχυπρόθεσμα αναπόφευκτα κάποιες απώλειες θέσεων εργασίας και ίσως ολόκληρων κλάδων εξαγωγικής οικονομικής δραστηριότητας στα φτωχότερα κράτη

Αυτό όμως είναι ένα τίμημα που αξίζει να το πληρώσουν τα φτωχότερα κράτη διότι μακροπρόθεσμα θα αποζημιωθούν από την μεταφορά αγαθών από τα πλουσιότερα κράτη

Σε αυτό το σημείο υπάρχουν οι μεγαλύτερες αντιδράσεις από τις θεωρίες κέντρου περιφέρειας οι οποίες αμφισβητούν εντελώς τα θεωρούμενα πλεονεκτήματα που σύμφωνα με την φιλελεύθερη λογική θα έχουν τα φτωχότερα κράτη ή τα φτωχότερα εισοδηματικά στρώματα εντός πιο ανεπτυγμένων κρατών

Αντιμετωπίζουν το διεθνές εμπόριο ως ένα μέσο επιβολής από τα πλουσιότερα στα φτωχότερα κράτη η οποία μετά το τέλος της αποικιοκρατίας προωθείται μέσα από οικονομικά μέσα

Η άμεση επιβολή που επιτυγχάνονταν μέσα από εμπορικές πολιτικές καταφανώς άδικες για τα φτωχότερα κράτη ήταν αδύνατο πλέον να εφαρμοστούν μετά την κατάρρευση της αποικιοκρατίας

Έτσι η εργαλειοποίηση φιλελεύθερων εμπορικών πολιτικών από τα κράτη του πλουσιότερου πυρήνα αποτελεί το μέσο πολιτικής και οικονομικής επιβολής στα κράτη της περιφέρειας

Είδη εμπορίου

Τα όσα αναλύσαμε παραπάνω αφορούν διεθνείς εμπορικές σχέσεις ανάμεσα σε κράτη με διαφορετικές παραγωγικές δυνατότητες και διαφορετικά επίπεδα οικονομικής ανάπτυξης

Αυτό είναι το λεγόμενο διακλαδικό εμπόριο το οποίο αφορά ανταλλαγή προϊόντων που ανήκουν σε διαφορετικούς παραγωγικούς κλάδους

Όμως το συντριπτικά μεγαλύτερο κομμάτι του διεθνούς εμπορίου πραγματοποιείται ανάμεσα σε κράτη με ανάλογα επίπεδα οικονομικής και βιομηχανικής ανάπτυξης

Η Γαλλία εισάγει από τη Γερμανία, οι ΗΠΑ από την Ιαπωνία κτλ.

Επίσης στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης της παραγωγής ένα μεγάλο μέρος του διεθνούς εμπορίου αφορά προϊόντα που παράγονται από τις ίδιες εταιρίες

Ενδοκλαδικό εμπόριο, το οποίο αφορά την ανταλλαγή προϊόντων που ανήκουν στον ίδιο παραγωγικό κλάδο.

Το ενδοκλαδικό εμπόριο αντανάκλα τις οικονομίες κλίμακας και τις ανάγκες της ζήτησης που οδηγούν τις χώρες να εμπορεύονται διαφοροποιημένα προϊόντα του ίδιου κλάδου

Επίσης σημαντική είναι και η διάκριση μεταξύ του:

- εμπορίου **αγαθών** και του
- εμπορίου **υπηρεσιών**

Παγκόσμιες ροές διεθνούς εμπορίου

Γενικά η οικονομική ιστορία έχει καταδείξει ότι οι διεθνείς εμπορικές ροές περνούν περιόδους ανόδου- δηλαδή φιλελευθεροποίησης- οι οποίες ακολουθούνται από εποχές προστατευτισμού

Παρόλα αυτά δεν είναι πάντα ξεκάθαρο ποιες εποχές εντάσσονται σε κάθε περίοδο. Δηλαδή ο προστατευτισμός και ο φιλελευθερισμός του διεθνούς εμπορίου αποτυπώνουν τα δύο άκρα που μπορεί να ακολουθήσει το διεθνές εμπόριο με τις περισσότερες εποχές να βρίσκονται στο ενδιάμεσο.

Μιλήσαμε για τις мерκαντλιστικές πολιτικές που κυριάρχησαν την περίοδο 16^ο με 18^ο αιώνα.

Αφού η ΜΒ είχε φτάσει σε ένα επίπεδο εκβιομηχάνισης που παρόμοιο του δεν υπήρχε στον κόσμο ξεκίνησε να υιοθετεί φιλελεύθερες εμπορικές πολιτικές.

Η πιο κομβική απόφαση σε αυτά τα πλαίσια ήταν η μείωση των εισαγωγικών δασμών στην οποία για πρώτη φορά προχώρησε η ΜΒ το 1815.

Αλλά ιδιαίτερα ο Νόμος Περί Σιτηρών (Corn Laws) που άνοιξε το εμπόριο στα σιτηρά το 1846.

Το 1860 η ΜΒ και η Γαλλία υπέγραψαν την Συνθήκη του Cobben Chevalier με την οποία άνοιξε το εμπόριο ανάμεσα στα δύο κράτη αλλά και άλλες περιοχές της Ευρώπης.

Με την έναρξη της παρακμής της Βρετανικής Αυτοκρατορίας από το 1870 και την ήττα της Γαλλίας στον Γάλλο-Πρωσικό πόλεμο όμως επανέρχονται οι δασμοί.

Σε αυτό συνέβαλλαν και η ενοποίηση του Γερμανικού και του Ιταλικού κράτους το 1870.

Οι οποίες ξεκίνησαν να χρησιμοποιούν πολιτικές υποκατάστασης των εισαγωγών και έγερσης υψηλών δασμών στο εμπόριο τους.

Με το ξέσπασμα του ΑΠΠ επέρχεται η πλήρης κατάρρευση των φιλελεύθερων εμπορικών μέτρων και η απόλυτη επιστροφή προστατευτισμού

Εκτός από όλα τα άλλα, ο ΑΠΠ αποτέλεσε μια μοναδική στη μέχρι τότε ιστορία πολιτική και διοικητική παρεμβάση των κρατών που εμπλέκονταν, με τεράστιες κρατικές δαπάνες προκειμένου να χρηματοδοτηθεί ο πόλεμος

Σε αυτά τα πλαίσια προφανώς επικράτησε ο άκρατος προστατευτισμός χωρίς προφανώς να συνοδεύεται από μέτρα υποκατάστασης εισαγωγών ή εξαγωγών

Με το τέλος του ΑΠΠ οι όποιες προσπάθειες φιλελευθεροποίησης του εμπορίου έπεσαν στο κενό καθώς οι σκληρές συνθήκες που αντιμετώπιζαν τα κράτη στην πρώτη μεταπολεμική περίοδο τα οδήγησε σε περεταίρω αύξηση των δασμών τους

Σε αυτή την περίοδο επιδόθηκαν σε έντονο προστατευτισμό και οι ΗΠΑ

Οι πολιτικές αντιλήψεις αναφορικά με το διεθνές εμπόριο στις ΗΠΑ είναι αρκετά διαφορετικές από την Ευρώπη και άλλα μέρη του κόσμου

Οι λεγόμενοι 'Φιλελεύθεροι' οι οποίοι συχνά ταυτίζονται με τους Ευρωπαίους Σοσιαλδημοκράτες είναι πολύ πιο φιλικόι προς το πλήρως απελευθερωμένο διεθνές εμπόριο

Οι αλλαγές που επήλθαν στην Ευρωπαϊκή Σοσιαλδημοκρατία τα τελευταία 30 χρόνια με την άκρατη αποδοχή των λεγόμενων δυνάμεων της παγκοσμιοποίησης, κεντρικό μέρος των οποίων αποτελεί το διεθνές εμπόριο την έφεραν κοντύτερα στον Αμερικανούς Φιλελεύθερους

Σε κάθε περίπτωση το ελεύθερο εμπόριο περιορίστηκε σε μεγάλο βαθμό στη διάρκεια του μεσοπολέμου στις ΗΠΑ και ειδικά μετά την κρίση του 29-30

Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την επιβολή προστατευτικών δασμών από όλα τα ανεπτυγμένα κράτη με αποτέλεσμα έναν εμπορικό πόλεμο ο οποίος σε μεγάλο βαθμό οδήγησε στον ΒΠΠ

Μετά τον ΒΠΠ αρχίζει και διαμορφώνεται το λεγόμενο μεταπολεμικό καθεστώς ρύθμισης του διεθνούς εμπορίου

Με ξεκάθαρη πολιτική πρόθεση να αποφευχθούν οι αποτυχίες του μεσοπολέμου οι ΗΠΑ και η ΜΒ ξεκίνησαν εμπορικές συνομιλίες το 1943

Το 1945 το Αμερικανικό Υπουργείο Εξωτερικών υιοθετεί την Χάρτα για έναν Διεθνή Οργανισμό Εμπορίου που αποτέλεσε προπομπό του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ)

Επίσης διεξήχθησαν συνομιλίες στα πλαίσια του Bretton Woods

Με τη συμμετοχή και άλλων κρατών προχώρησε η υπογραφή της Γενικής Συνομοσπονδίας Δασμών και Εμπορίου (ΓΣΔΕ)

Η εποχή στο τέλος του ΒΠΠ συνδέεται με το πλήρες πέρασμα σε μια εποχή στην οποία οι ΗΠΑ διαθέτουν στρατιωτική, πολιτική και οικονομική βιομηχανία

Είναι το μοναδικό κράτος στον κόσμο με τόσο ανεπτυγμένη τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά βιομηχανική παραγωγή

Συνεπώς το πρώτο πράγμα που ελήφθη υπόψη ήταν το κατά πόσο το πλήρες άνοιγμα του διεθνούς εμπορίου θα ήταν προς τα συμφέροντα των ΗΠΑ ή όχι

Οι ΗΠΑ τάχθηκαν υπέρ του ανοίγματος του διεθνούς εμπορίου ενώ άλλα κράτη μεταξύ του και το ΗΒ ήταν περισσότερο προσεκτικοί και επιθυμούσαν την επιβολή δασμών

Λόγω της ηγεμονικής θέσης των ΗΠΑ υιοθετήθηκε η ΓΣΔΕ η οποία ουσιαστικά ρύθμιζε το διεθνές εμπόριο μέχρι την δεκαετία του 1980 οπότε και δημιουργήθηκε ο ΠΟΕ

Η δημιουργία ενός θεσμού παρόμοιου με τον ΠΟΕ ήταν στις αρχικές βλέψεις του Bretton Woods αλλά τελικά δεν υλοποιήθηκε

Υπήρχε η διάθεση για την δημιουργία ενός υπερεθνικού θεσμού αντίστοιχου του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας

Από το 1947, έχουν ολοκληρωθεί οκτώ γύροι διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο της ΓΣΔΕ, ενώ ο ένατος ξεκίνησε το 2001

Αρχικά, οι διαπραγματεύσεις ήταν διμερείς, όπου τα κράτη χωρίζονταν σε δύο ομάδες κατά προϊόν (αγοραστές - πωλητές).

Η συμφωνία που προέκυπτε απ' αυτές τις διαπραγματεύσεις επεκτεινόταν και στα υπόλοιπα κράτη, με βάση την αρχή του «πλέον ευνοούμενου κράτους».

Στη συνέχεια, όμως, καθώς τα εμπορικά ζητήματα γίνονταν πιο πολύπλοκα και οι χώρες αυξάνονταν, οι διαπραγματεύσεις έγιναν πολυμερείς.

Έτσι, τα εμπλεκόμενα κράτη σ' ένα ζήτημα προχωρούσαν σε μεταξύ τους διαπραγματεύσεις συμφωνώντας σε μια συμβιβαστική πρόταση, η οποία στη συνέχεια έκανε τον γύρο όλων των κρατών-μελών.

Γ' αυτόν ακριβώς τον λόγο, οι διαπραγματεύσεις αυτές χαρακτηρίζονταν ως «γύροι»:

Γύρος της Γενεύης (1947, στη Γενεύη – αρχικός γύρος),

Γύρος του Ανεσί (1949, στο Annecy της Γαλλίας),

Γύρος Τορκάι (1950-51, στο Torquay της Μ. Βρετανίας),

Γύρος της Γενεύης (1955-56, στη Γενεύη),

Γύρος Ντιλλόν (1961-62, από τον υφυπουργό των ΗΠΑ Douglas Dillon),

Γύρος Κέννεντυ (1963-67, από τον Πρόεδρο των ΗΠΑ, John Kennedy),

Γύρος του Τόκυο (1973-79, στο Τόκιο),

Γύρος της Ουρουγουάης (1986-94, στην Ουρουγουάη),

Γύρος της Ντόχα (2001 – στην Ντόχα).

Στον κάθε γύρο διαπραγματεύσεων της ΓΣΔΕ συμμετείχε συνεχώς αυξανόμενος αριθμός κρατών, ενώ και η ατζέντα άρχισε να αλλάζει σημαντικά.

Έτσι, ενώ θέμα των πρώτων γύρων ήταν η μείωση των δασμολογικών εμποδίων στα βιομηχανικά προϊόντα, από τη δεκαετία του 1980, οι διαπραγματεύσεις επεκτάθηκαν και στα μη δασμολογικά εμπόδια.

Μεγάλη σημασία για το διεθνές εμπόριο είχε ο 6ος γύρος διαπραγματεύσεων, ο λεγόμενος Γύρος Κέννεντυ, το 1967, καθώς τα κράτη κατάφεραν να μειώσουν τους δασμούς σε πολλούς τομείς της παραγωγικής βιομηχανίας μέχρι και 50%.

Κατά τον Γύρο διαπραγματεύσεων της Ουρουγουάης, το 1994, τα κράτη κατέληξαν στη συμφωνία για την ίδρυση του ΠΟΕ, έναν στόχο που είχαν θέσει ήδη από την εποχή του Bretton Woods.

Ο Γύρος της Ουρουγουάης είχε δύο σημαντικά αποτελέσματα. Πρώτον, συνεισέφερε στην απελευθέρωση του εμπορίου μέσω της γενικής μείωσης των δασμών στους πυλώνες πρώτης ανάγκης, όπως της ένδυσης και της γεωργίας, όπου παρουσιάζονταν σοβαρές στρεβλώσεις.

Δεύτερον, για πρώτη φορά προβλέπονταν διοικητικές διαδικασίες στις περιπτώσεις που τα κράτη θα παρέκκλιναν από τις συμφωνίες και μέσω των οποίων θα υπήρχαν κυρώσεις ως αντίποινα από άλλα κράτη με τη συγκατάθεση του ΠΟΕ.

Επιπρόσθετα, όσον αφορά τον τομέα ένδυσης, όπου υπήρχαν πάρα πολύ σημαντικές στρεβλώσεις, τέθηκε εκτός ισχύος η Πολυϊνική Συμφωνία (η οποία προέβλεπε ποσοστώσεις στις εισαγωγές) και καταργήθηκαν οι περιορισμοί στο εμπόριο της υφαντουργίας και των ειδών ένδυσης. Ο Γύρος της Ουρουγουάης φέρνει επίσης στο προσκήνιο των διαπραγματεύσεων ένα νέο σύνολο κανόνων, που αφορούσαν αποκλειστικά τις κυβερνητικές προμήθειες, δηλαδή τις αγορές αγαθών που γίνονταν από τις κρατικές υπηρεσίες

Στη συνέχεια, έγινε προσπάθεια και για τον 9ο γύρο διαπραγματεύσεων το 2001, που ξεκίνησε στην Ντόχα του Κατάρ. Οι διαπραγματεύσεις στην Ντόχα, οι οποίες αποκαλούνται και ως ο «αναπτυξιακός γύρος», είχαν ως κύριο στόχο τη δημιουργία του νέου διεθνούς εμπορικού πλαισίου του 21ου αιώνα, όπου η ανάπτυξη θα βρισκόταν στο επίκεντρο του παγκόσμιου συστήματος εμπορίου. Η «Αναπτυξιακή Ατζέντα της Ντόχα» υλοποιείται σε 3 άξονες:

1. ευκολότερη πρόσβαση στην αγορά για τα αγροτικά προϊόντα (συμπεριλαμβανομένων δασμών και επιδοτήσεων), τα βιομηχανικά αγαθά (γνωστά επίσης ως «NAMA» ή «πρόσβαση των μη γεωργικών προϊόντων στις αγορές») και τις υπηρεσίες,
2. κανόνες, όπως διευκόλυνση του εμπορίου και μέτρα αντι-ντάμπινγκ, και
3. ανάπτυξη

Ωστόσο, οι αρχικές προβλέψεις για ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων έως το τέλος του 2005 υπήρξαν μη ρεαλιστικές, με τον γύρο τελικά να μην ολοκληρώνεται.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ) **ιδρύθηκε το 1995**, έπειτα από τις διαπραγματεύσεις που πραγματοποιήθηκαν στον Γύρο της Ουρουγουάης (1986-1994).

- Δεν αντικατέστησε, αλλά **ενσωμάτωσε τη ΓΣΔΕ**.
- Μετά τη δεκαετία του 1990, η ΓΣΔΕ θεωρούνταν ήδη **παρωχημένη και ανεπαρκής**.
- Συμπεριέλαβε νέες γενικές συμφωνίες: τη Γενική Συμφωνία για τις **Συναλλαγές στον τομέα των Υπηρεσιών (GATS)** και τη **Συμφωνία για τα Δικαιώματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας στον τομέα του Εμπορίου (TRIPS)**

Κύριος στόχος του ΠΟΕ είναι η προώθηση νέων εμπορικών συμφωνιών με όλα τα κράτη-μέλη του μέσω σημαντικών διαπραγματεύσεων.

- Οι συμφωνίες που πραγματοποιούνται και συμφωνούνται ανάμεσα στα κράτη-μέλη του θέτουν τους **όρους και τους κανόνες λειτουργίας του παγκόσμιου εμπορίου**.
- Παράλληλα, ο ΠΟΕ στοχεύει στην **υποστήριξη των παραγωγών και των επιχειρήσεων**, ενώ υποστηρίζει τις ενέργειες των κυβερνήσεων για να πετύχουν τους **κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς στόχους**.
- Οι **κύριες λειτουργίες** του ΠΟΕ είναι:

- η διαχείριση των εμπορικών συμφωνιών του ΠΟΕ,
- η παροχή ενός φόρουμ για τις εμπορικές διαπραγματεύσεις,
- η επίλυση των εμπορικών διαφορών,
- η παρακολούθηση των εθνικών εμπορικών πολιτικών,
- η τεχνική βοήθεια και κατάρτιση για τις αναπτυσσόμενες χώρες,
- η συνεργασία με άλλους διεθνείς οργανισμούς

Μία από τις σημαντικότερες καινοτομίες του ΠΟΕ είναι ο **μηχανισμός επίλυσης εμπορικών διαφορών**. Ο μηχανισμός αυτός είναι ένα σύστημα προκαθορισμένων κανόνων που παρέχει στα μέλη του ΠΟΕ, ανεξάρτητα από την πολιτική ή οικονομική βαρύτητά τους, τη δυνατότητα να **υποβάλλουν καταγγελίες** σχετικά με εικαζόμενες παραβιάσεις των κανόνων του ΠΟΕ και να **ζητούν αποζημίωση**.

- Εάν αποδειχθεί ότι η εμπορική δραστηριότητα ενός κράτους αντίκειται στους κανόνες του ΠΟΕ, τότε υπάρχουν δύο ενδεχόμενα:
- τα δύο κράτη να συμφωνήσουν σε **διακανονισμό**
- ανάλογα με το μέγεθος της ζημιάς, είναι να επιτρέψει ο ΠΟΕ την **επιβολή αντίποινων**
- Αφότου ιδρύθηκε ο ΠΟΕ, η **ΕΕ** υπήρξε ένας από τους μεγαλύτερους χρήστες του μηχανισμού επίλυσης διαφορών του ΠΟΕ.
- Πολλοί μελετητές **κριτικάρουν** κατά πόσο ΓΣΔΕ και ΠΟΕ προώθησαν και προωθούν το διεθνές εμπόριο **επιτυχώς**